

AİLE TUTUMLARI VE ÇOCUĞA YANSIMALARI

1. OTORİTER / BASKICI AİLE TUTUMU

Ailede katı disiplini anlayışı ön plana çıkmaktadır. Çocuk sürekli baskı altındadır. Yaptığı her davranış eleştirilir. Aile, çocuğa yalnızca istedikleri gibi davrandığında sevgi ve ilgi gösterir. Çocuğun arzuları, duygu ve düşünceleri önemsizdir. Aile çocuğa sürekli ne yapması-yapmaması gerektiğini söyler.

Çocuk bu durumda sürekli eleştirildiğinden dolayı çekingenleşir. Hata yapma korkusu taşır. Hata yapma korkusu ile sorumluluktan kaçır. İsteklerini kolaylıkla ifade edemez. Çocuk zorluklarla kendi başına baş etmede güçlük yaşar. Zorluk yaşadığında paniğe kapılır. Çaresiz hisseder. Özgüveni düşüktür. Değersizlik, düşük benlik saygısı yaşar. Sürekli ceza alma korkusu içindedir. Eleştirel düşünmeyip, otorite olarak kabul ettikleri kişilere boyun eğer. İçedönük, güvensizdir. Büyüdüğünde kendinden güçsüzlere baskı uygulayabilir, saldırgan davranış gösterebilir.

2. AŞIRI KORUYUCU / HELİKOPTER AİLE TUTUMU

Aşırı koruma ve kontrol anlayışı hâkimdir. Aile sürekli çocuğuyla ilgili kaygı içindedir ve çocuğa gereğinden fazla özen gösterme ve yardım etme isteği içindedir. Helikopter aile derken ailenin adeta helikopter gibi çocuğun etrafında dönmesi kastedilmektedir. Ebeveyn, çocuklarının başına her an kötü bir şey gelebileceği korkusu içindedir ve bu yüzden aşırı kontrolcü-koruyucu tutum sergiler. Çocuklarının attığı her adımı bilmek ister.

Aile bu şekilde davranmanın çocuğun yararına olduğunu düşünür fakat bu çocuğun bağımsız bir şekilde hareket etmesini engeller. Çocuk aileye bağımlı bir kişilik geliştirir. Kendi başına zorlukların üstesinden gelmekte güçlük yaşar. Ailenin olmadığı, zorluk yaşadığı durumlarda uyum sağlamakta sorun yaşar. Sorumluluktan kaçma davranışı sergiler veya sürekli yardıma ihtiyaç duyar. Sosyal kişilik geliştirebilir. Çocuk yaparak-yaşayarak; hayattan kendi başına alması gereken bilgi ve becerilerden yoksun kalır.

3. SERBEST / AŞIRI HOŞGÖRÜLÜ AİLE TUTUMU

Ailede çocuğun her istediğinin yerine getirilmesi anlayışı vardır. Disiplin yok denecek kadar azdır. Çocuğun davranışı kısıtlanmaz. Çocuğun hareketlerinde özgürlüğünün sınırı yoktur. Aile çocuğuna karşı koymaz ve istediğini yapması konusunda serbest bırakır. Çocuğun hatalı davranışları hoş görülür.

Bu tutumla çocuklarını yetiştiren aileler çocuklarının bencil ve şımarık olmasına, sosyal ilişkilere girmekte, toplumsal kurallara uymakta zorluk çekmelerine neden olurlar. Çocuk, istediklerini zorla yaptırma, karşısındaki insanı kullanma eğiliminde olur. İsteddiği gerçekleşmeyince saldırganlaşır.

4. ÇOCUKERKİL AİLE TUTUMU

Helikopter Aile ve Aşırı Hoşgörülü Aile Tutumlarının bileşimi & uzantısı olarak sayılabilecek Çocukerkil Aile Tutumu günümüzde önemli ve yaygın bir problem haline gelmiştir. Bu aile tutumunda çocuğun hayatın merkezine alınması, sınırlarının olmaması, her isteğinin gerçekleşmesi ve çocuğun isteklerine göre ebeveynlerin kendi hayatlarını şekillendirmesi söz konusudur. **“Çocuk adeta kral tahtına oturtulmuştur.”**

Bu aile tutumu; hem ebeveynler için hem de çocuğun sağlıklı gelişimi için oldukça olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Sınırsız imkânlarla büyüyen, benmerkezci yapıda olan çocuk toplumsal kurallara uymakta, zorluklarla mücadele etme noktasında gayet tabii olarak aşırı derecede güçlük yaşayacak ve kişilerarası iletişim – çatışma, uyum problemleriyle dolu; doyumsuzluklarla dolu bir hayat ile yüzleşecektir.

5. İLGİSİZ / REDDEDİCİ AİLE TUTUMU

Çocuk ile yeterince ilgilenmeme, çocuğun ihtiyaçlarının farkında olmama, çocuğun eğitime ve disiplinine önem vermemeye davranışı gözlemlenir. Çocuğun fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamazlar. Aile çocuğu umursamaz, ilgilenmez. Reddedici ailede çocuğun söz hakkı yoktur. Çocuğun istekleri “hayır” ile cevaplanır.

Böyle bir ailede yetişen çocuk aile ile sevgi ihtiyacını doyuramaz ve sevgiyi dışarıda aramaya başlar. Aileden uzaklaşır. Yanlış arkadaşlıklar, tehlikeli ilişkiler kurabilir. Ailesine düşmanlık besleyebilir. Akademik başarısızlık, saldırgan davranışlar görülür. Olumsuz kişilik geliştirebilir.

6. KARARSIZ / TUTARSIZ AİLE TUTUMU

Ailede keyfi ve değişken uygulamalar dikkati çeker. Çocuğun “aynı davranışı” bazen hoşgörü ile karşılarken bazen sert bir şekilde tepki görür ve ceza verilir. Burada en büyük etken anne-baba arasındaki görüş ayrılıklarıdır.

Böyle bir aile ortamında yetişen çocuk neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilemez. Çelişkili davranış sergiler, kararsız-tutarsız kişilik geliştirebilir. Anne-babanın otoritesini hiçe sayma, toplumsal kurallara uymakta güçlük çekme davranışı gözlemlenebilir.

7. MÜKEMMELİYETÇİ AİLE TUTUMU

Bu tutuma sahip ebeveynler yaşantıları boyunca ulaşamadıkları amaçlara kendi çocuklarının potansiyellerini göz önünde bulundurmadan ulaşmalarını beklerler. Çocuklarından beklentileri oldukça yüksektir ve çocuklarının hata yapmasını asla kabullenemezler.

Böyle bir aile ortamında yetişen çocuk ağır beklentilerin altında ezilir. Hep en üst düzeyde başarıya odaklanır ve başaramadığında hayal kırıklığı yaşar. Çocuk rekabet odaklı davranış sergiler. Örneğin; sınavından 100 değil de 99 almasına şaşırı bir şekilde çok üzülür; hatta ağlar. Kendisini çoğu zaman beceriksiz hisseder ve değersiz biri olarak nitelendirilir. Sonuç olarak sağlıklı bir kişilik yapısı geliştiremez.

8. DEMOKRATİK AİLE TUTUMU

Demokratik tutum en ideal anne baba tutumudur. Bu tutumda olan anne babaların çocuklarını koşulsuz bir sevgiyle kabul ettikleri ve çocuğun ilgilerini göz önünde bulundurarak, yeteneklerini geliştirecek ortam hazırladıkları görülür.

Demokratik anne baba tutumunu benimsemiş olan ailelerde, aile huzurludur. Aile bireyleri birbirlerine duygu ve düşüncelerini rahatça ifade edebilir, birbirlerine karşı hisleri konusunda net ve açık olur, bir problemle karşı karşıya kaldıklarında o problemi hep birlikte çözmeye çalışır, evle ilgili alınması gereken bir kararda çocukların da söz hakkı olduğunu savunur. Herkesin eşit söz hakkı vardır. Çocuğun bağımsız bir birey olduğu kabul edilir ve çocuk konuşmaya teşvik edilir. Çocuğa seçimleri konusunda aile sadece rehberlik eder ve çocuk alacağı kararlarda serbest bırakılır.

Aile içerisinde kabul gören ve görmeyen davranışlar ve sınırlar bellidir. Çocuk bu sınırlar dâhilinde özgürdür. Anne ve baba çocuklarına iyi model olur ve çocuklarında görmek istemedikleri davranışları kendileri de yapmaz.

Demokratik (destekleyici / güven verici) aile etkili iletişim becerilerine sahiptir. Aile çocuğuna zaman ayırır. Çocukla konuşmak için farklı sohbet konuları oluşturur, sık sık söz hakkı verir. Çocukla konuşurken çocuğun seviyesine inilerek gözlerinin içine bakılır, göz teması kurulur, çocuk can kulağı ile dinlenir ve fikirlerine değer verildiği hissettirilir.

Demokratik aile her insanın kendine has, bireysel özellikleri olduğunu bilir. Bireysel farklılıktan dolayı çocuğunu bir diğerinin başarısıyla, kişisel özellikleriyle, zekâsıyla kıyaslamaz. Aile çocuğunun yapabileceklerinin farkındadır ve çocuğuna kaldıramayacağı sorumluluklar yüklemekten kaçınır. Demokratik aile çocuğa başarması için fırsat verir, onu motive eder ve cesaretlendirir.

Demokratik anne baba tutumuyla yetişen çocuklar, sınırlarını bilen, kendi inandıklarını sonuna kadar savunabilen, otoriteye körü körüne bağlı olmayan, atılgan, ilişki kurabilen, fikirlere saygı duyan ve hoşgörülü bireyler olarak hayata atılır ve kendileriyle barışık, bireyler olarak yetişirler.

Eyyüp APAK
Rehber Öğretmen & Psikolojik Danışman
Hasan Öztimur İlkokulu